

Tysk Udlandsarbejde i Nordslesvig 1936.*)

Af Kr. Refslund Thomsen.

Hvis man vil forstaa det tyske Arbejde i Nordslesvig, er det nødvendigt at faa Klarhed over de ideologiske og organisatoriske Kræfter, der Syd for Grænsen staar bag dette Arbejde. Det er nemlig fra Tyskland, Arbejdet heroppe ledes og finansieres. Den herværende tyske Befolknings Initiativ og Indsats har siden Genforeningen, hvad der ogsaa indrømmes fra tysk Side, været meget ringe.

Da det tyske Folk før Krigen var saaledes stillet, at der ikke var betydelige kompakte tyske Minoriteter udenfor Rigets (og Østrigs) Grænser, og da det ydermere overfor de fremmede Nationaliteter, som fandtes indenfor Landets Grænser, maatte synes hensigtsmæssigt at hævde Statssuveræniteten, der ogsaa ellers var det fremherskende statspolitiske Princip, var Interessen for Tyskheden i Udlandet, f. Eks. i de russiske Østersøprovinser, ringe. Med Styrke, men ogsaa med Konsekvens hævdedes mellemfolkeligt *Ikke-Interventionsprincippet*. Der vaagedes skarpt over, at en eventuel Støtte udefra til Folkefæller i Tyskland holdt sig indenfor det *kulturelle* Omraade. I denne Forbindelse kan bl. a. henvises til de jævnlige tyske Klager over danske Embedsmænds Deltagelse i et Arbejde til Støtte for Danskheden i Nordslesvig før Krigen. Embedsmænd maatte efter tysk Opfattelse ikke deltage i saadant Arbejde. Til Genæld maatte den eneste Organisation i Tyskland, „Verein für

---

*) I 1936 indsendte politiadjudanten for de sønderjydske landsdele, amtmand Refslund Thomsen, Aabenraa, en indberetning, som det er Sønderjydske Aarbøger en særlig glæde at bringe ordlyden af. Den giver ikke bare et klart billede af den øjeblikkelige situation og af den tankegang, der lå bag tyskernes arbejde i Nordslesvig. Den viser med lige så stor tydelighed, hvor vågen og vidende dansk administration var overfor dette for Danmark så farlige arbejde. Meget står i dag i et klarere lys; men forudsætningerne for de følgende års tunge tilskikkelser lå allerede åbenbare i 1936.

das Deutschtum im Auslande“, efter sine Vedtægter ikke give sig af med Politik, men kun støtte kulturelle Formaal. Man havde vel den altsyske Bevægelse, der utvivlsomt har bidraget meget til at indpode det tyske Folk *Idéen om et Stortyskland*, men den altsyske Bevægelse satte sig i Aarene før Krigen ikke videre Spor i et Arbejde udadtil.

Efter Krigen forandredes Situationen, for saa vidt som de nye Grænser, der vedblivende lod fremmede Nationaliteter forblive ved Tyskland, ogsaa lod opstaa tyske Minoriteter udenfor Rigets Grænser i betydeligt Omfang.

I Forbindelse med Folkeafstemningerne i Sønderjylland og Øvre-Schlesien og Grænsereguleringerne i det hele meldte sig en Mangfoldighed af Opgaver, som der straks maatte tages Stilling til. Der var Forberedelserne til Folkeafstemningerne, der var Arbejdet med at skaffe Embeder til de mange Embedsmænd, der vendte tilbage til Riget, der var Forsorgen for de mange „fordrevne“. Riget og Staterne maatte tage Affære. Ved alle Grænser oprettedes nu ogsaa Foreninger, svarende til „Schleswig-Holsteinerbund“ og „Verein heimattreuer Nordschleswiger“, der søgte at vinde Indflydelse paa de foreliggende Opgavers Løsning. De paagældende Organisationer, der allerede 1919 sammensluttedes i en Fællesorganisation („Deutscher Schutzbund“), tog virksomt Del i Afstemningskampene, ydede „fordrevne“ Landsmænd Bistand, foranstaltede Protesttilkendegivelser mod Versailles-Traktaten, men voldte tillige ved deres Angreb paa „Opfyldelsespolitikken“ Rigsregeringen en Del Besvær.

Ved Siden af det akute Spørgsmaal meldte sig ogsaa snart — og nu som et stort Spørgsmaal — *Udlandstyskhedens Problem som saadant*. Det maatte staa klart, at man i det lange Løb ikke vilde kunne nøjes med en blot og bar Protestpolitik. Der maatte optages et positivt Arbejde. Man havde vel den gamle „Verein für das Deutschtum im Auslande“ at falde tilbage paa, men Opgaven var nu langt mere omfattende, end at

den kunde røgtes alene af denne Organisation, der altid havde holdt sig til det kulturelle alene.

Det blev det tyske Rige og Enkeltstaterne, der traadte til.

I Afstemningstiden var der lovet de Omraader, som forblev ved Tyskland, men berørtes af Landafstaaelserne, Hjælp til at afbøde Virkningerne af disse. Til hvert af de paagældende Omraader var der bevilget en „Treudank“. Hertil kom senere den saakaldte „Osthilfe“, der suppleredes med en særlig Bevilling til Sydslesvig. Men ved Siden af disse ekstraordinære Bevillinger bevilgedes der hvert Aar af Riget og Enkeltstaterne meget betydelige Summer til kulturelle og erhvervsøkonomiske Formaal i de formentlig truede Grænseomraader, som ogsaa Sydslesvig henregnedes til. Indenfor sidstnævnte Omraade er der saaledes i Aarenes Løb givet store Bevillinger til Havnebygningen i Flensborg, Opførelsen af „Deutsches Haus“ i Flensborg, Anlæg af nye og Sanering af gamle Baner, omfattende Vejarbejder, store Grundforbedrings- og Landvindingsarbejder, til Skolevæsenets og Folkebiblioteksvæsenets Fremme, til Ungdomsarbejdet, til Støtte af kunstneriske (Teater og Musik), sportslige (Hjælp til Anskaffelse af Materiel og Afholdelse af Stævner), kulturelle (Høj- og Landbrugsskoler o. s. v.) og videnskabelige („Schleswigholsteinische Universitätsgesellschaft“ i Kiel) Formaal. Det blev efterhaanden fastslaaet som almindeligt Princip, at *nationale Opgaver indenfor Rigets Grænser*, der ikke paa normal Vis kunde overlades til stedlige Kræfter, fordi Tyskheden som f. Eks. i visse Grænseomraader, ikke var tilstrækkelig initiativrig og ydedygtig, *maatte løses ved Rigets, Staternes og Kommunernes Bistand*.

I *de afstaaede Omraader* virkede som allerede nævnt „*Ver-ein für das Deutschtum im Auslande*“ ved Støtte til Oprettelse af Skoler og Biblioteker, men der blev ogsaa her *i betydeligt Omfang grebet ind med Statsmidler*. Dette søgtes og søges almindeligvis camoufleret ved, at Statsbevillingerne gaar Omvejen over en Forening, ikke blot over de bestaaende til Dels

allerede nævnte Foreninger, men ogsaa Proforma-Foreninger, der alene var oprettet for at virke som Camouflage.

I denne Henseende maa i første Linie nævnes den altid med største Hemmelighedsfuldhed omgivne „*Deutsche Stiftung*“, der i Virkeligheden var og er et Rigsdagsudvalg, oprindeligt bestaaende af en Repræsentant for hvert af de store tyske Partier. „*Deutsche Stiftung*“s Opgave var officielt at „afbøde Krigens og Fredstraktatens Følger“, men de Bevillinger, den raadede over, er i høj Grad blevet anvendt til saadanne Formaal i de afstaaede Omraader, som ikke falder ind under bestaaende Organisationers Virkefelt, og som de officielle Organer i Udlandet (Gesandtskaber og Konsulater) ikke uden at kompromitteres kunde give sig af med. „*Deutsche Stiftung*“ har støttet økonomiske, kulturelle, men navnlig politiske Bestræbelser i de afstaaede Omraader. Det vides saaledes, at forskellige af de saakaldte Bevægelser i de sønderjydske Landsdele, f. Eks. Lej-Bevægelsen, og ogsaa forskellige danske Pjecer, der har angrebet dansk Styre, er blevet økonomisk støttet af „*Deutsche Stiftung*“s Midler. Der er af disse Midler i Begyndelsen af 20'erne ved den senere Rigsbankdirektør Schacht's Medvirking bevilget Penge til Køb af en Ejendom i Uge med den udtrykkelige Motivering, at der ved Ejendoms køb her vilde kunne skaffes tysk Flertal i en Skolekommission. Medlem af den danske Rigsdag, Folketingsmand, Pastor Schmidt, har siden Genforeningen modtaget 4.000 Mark aarlig af „*Deutsche Stiftung*“. „*Deutsche Stiftung*“ er i det hele et camoufleret Statsorgan for illegalt Arbejde i Udlandet. Det tyske Udenrigsministerium udtrykte under fortrolige Forhandlinger sine store Betænkeligheder ved dette Forhold, men maatte bøje sig for et mangesidigt Krav om, at den tyske Stat skulde engagere sig i dette, som det erkendtes, internationalt utilladelige Arbejde. „*Deutsche Stiftung*“ sorterede oprindeligt under det tyske Indenrigsministerium, senere under Udenrigsministeriet. Den største Indsats har „*Deutsche Stiftung*“ formentlig gjort i Polen og Czekoslovakiet.

En anden hemmelig Fond er „*Concordia*“. Dens Opgave er at støtte den tyske Presse i de afstaaede Omraader. Fonden fik oprindelig overvist betydelige Summer, som var indtjent under Krigen paa Rigets krigsøkonomiske Virksomheder, og financieres fremdeles ved mer eller mindre frivillige Bidrag fra den samlede tyske Presse.

En tredie hemmelig Fond, med hvis Midler der er virket i Nordslesvig, kaldes „*Ossa*“. Under denne Fond forvaltes i betydeligt Omfang de Bevillinger, der ikke har Karakteren af rene Tilskud, men nærmest er at anse for Laan. I denne Forbindelse skal i første Linie nævnes den Vogelgesang'ske Virksomhed. Vogelgesangs Kreditinstitut er startet 1926 paa et Møde i det tyske Indenrigsministerium. Ved Dannelsen var bl. a. Folketingsmand Pastor Schmidt særlig virksom. I to hemmelige til den tyske Regering afgivne „*Denkschreiben über den Kampf um den Boden in Nordschleswig*“, dateret 8. Januar og 22. Februar 1926, udviklede han udførligt, at Maalet for det tyske Mindretals af den tyske Stat med store Pengemidler støttede Agitation maa være at sikre Grundlaget for en kommende Grænserevision, som aldrig maa opgives. Det var Hensigten ikke blot at hjælpe tyske Landmænd, der var i Nød, men tilige at gaa angrebsvis frem og sikre sig Jord til tysk Kolonisation, navnlig i den truede Firkant. 90 pCt. af Aktiekapitalen og hele den Laanekapital, Institutionen virker med, er tyske Statsmidler. Dette søges camoufleret ved, at forskellige Bankinstitutioner, som Höfebank i Kiel, et tysk Bankhus i Amsterdam og tyske Bankhuse i Schweiz er indskudt som Mellemed. Jeg er ikke i Stand til at oplyse, under hvilken Position paa den tyske Finanslov den Vogelgesang'ske Kapital er stillet til Raadighed. Bevillingen menes at være givet paa Udenrigsministeriets ordinære Budget under Kapitel I.

Mens det at støtte tyske *politiske* Bestræbelser i de afstaaede Omraader (ved Subsudier til Enkeltpersoner eller Organisationer) hverken krævede overvældende Summer eller rummede større Problemer (udover naturligvis, hvorledes Virksomheden

bedst kunde skjules), fik man hurtigt at føle, at Støtte til tysk Erhvervsliv i de afstaaede Omraader var et betydeligt vanskeligere Problem. For at faa mere Plan i Arbejdet etableredes i Berlin en „*Wirtschaftliche Beratungsstelle der deutschen Minderheiten*“, som alle Departementer i Rigs- og Statsstyrelsen skulde forelægge mulige Henvendelser fra de afstaaede Omraader. Det var Spørgsmaalet om *Kreditgivning* til udlandstysk *Landbrug og Industri*, der stod i Forgrunden. Fra udlandstysk Side stilledes meget store Krav.

Til Proforma-Foreningerne maa ogsaa henregnes „*Wohlfahrts- und Schulverein für Nordschleswig*“, der i en lang Række Aar lededes af Landraad Wallroth i Flensborg og efter dennes Ud nævnelse til Regeringspræsident dirigeredes af Redaktør Ernst Schröder. Lønnet af den tyske Stat bestyrede han et Kontor i Flensborg, som skulde holde Regeringen underrettet om Foreteelser af grænsepolitisk Interesse. Det er gennem denne Organisation, det tyske Privatskolevæsen, Biblioteksvæsen, Ungdomsarbejde og Velgørenhedsarbejde i Nordslesvig finansieres.

Mens Riget og Staten saaledes allerede i Begyndelsen af 1920'erne maatte tage sig af det praktiske Arbejde i de afstaaede Grænseomraader, udførtes i de samme Aar indenfor Rigets Grænser et mægtigt Arbejde for at vække det tyske Folk til Forstaaelse af Udlandstyskhedens Sag. Tyske *Videnskabsmænd* tog Spørgsmaalet op til Behandling. Paa *Universiteterne* holdtes der Forelæsninger over Problemet. Der oprettedes *Forskningsinstitutter* for Udlandstyskheden i Berlin, Wien, Leipzig, München. Det betydeligste af disse, „*Das deutsche Auslandsinstitut*“ i Stuttgart, er i Virkeligheden et Arsenal for Oplysninger om Udlandstyskhedens Stilling i de forskellige Lande. I Kiel redigeredes bl. a. af Professorerne Otto Scheel og Carl Petersen med meget stort Statstilskud „*Handbuch des Auslandsdeutschthums*“. I Berlin nedsattes et „Mindretalsudvalg“, der fik som Opgave at bistaa Mindretallene ude omkring med Raad og Daad i folkeretslige og juridiske Spørgsmaal. De nævnte Institutio-

ner er almindelig bekendte. Dette er derimod ikke Tilfældet med Hensyn til „*Deutsche Mittelstelle für Volks- und Kulturbodenforschung*“, der i nøje Tilknytning til det tyske Indenrigsministerium og Udenrigsministerium i det skjulte arbejdede med *Fremskaffelse af et videnskabeligt Grundlag for Kravet om en Revision af Grænserne*.

Den store Interesse for Udlandstyskheden, som efterhaanden oparbejdedes, og som gennem Folkeskolens Lærere ogsaa Befolkningens brede Lag blev delagtiggjort i, resulterede omkring Midten af 1920'erne i stigende Tilslutning til de gamle Foreninger, men ogsaa i Oprettelsen af nye. Der var her et Omraade, hvor man i en iøvrigt splittet Tid kunde finde et neutralt Virkefelt. Det saakaldte *Deutschtums-Arbejde* blev en Folkesag. Det blev dog efterhaanden ret generende med de mange Foreninger, der virkede ved Siden af hinanden, bekæmpede hinanden og konkurrerede om Bidrag fra Riget, fra Staterne, fra Industrien, fra offentlige Indsamlinger og Skoleindsamlinger. Det kom gentagende til Tilløb til Samling og Samarbejde. De Organisationer, der enten helt eller delvis gav sig af med Hjælp til *trængende Folkefæller* i Udlandet, blev derfor sammensluttet i et *socialt Forbund*, kaldet „*Vereinigte Fürsorge für das Auslandsdeutschum*“ De Organisationer, der tog sig af *kulturelt Arbejde*, blev sammensluttet i „*Verband der freien Deutschumsvereine*“, og endelig blev de Foreninger, der varetog saakaldte *folkepolitiske Opgaver*, sammensluttet i den tidligere nævnte „*Deutscher Schutzbund*“. Men der var alligevel stadig stor Uenighed mellem Organisationerne indbyrdes og mellem Organisationerne og Regeringen, baade om Maal og om Midler. Til Dels stod det i Forbindelse med, at det som oftest var det gamle Regimes Mænd, der havde Magten indenfor Organisationerne, mens en ny Generation var vokset frem, som ikke helt havde de ældres Syn paa Forholdene. Meningerne brødes stærkt; de forskellige Brydninger indenfor „*Schleswigholsteiner Bund*“ og mellem

„Schleswigholsteiner Bund“ og „Verein Heimattreuer Nord-schleswiger“, som prægede de første Aar efter Genforeningen, var kun Udslag af den almindelige Uenighed.

Vi citerer af en officiel Meddelelse fra „Verein für das Deutschtum im Auslande“ fra 1925:

„Splittelsen i Arbejdet for Tyskheden i Udlandet bliver efterhaanden utaalelig. I Stedet for at alle Kræfter sammenfattes om det ene store Maal, drives der en Ødslen med Organisationer, Arbejdssteder og Aarsmøder, der i Betragtning af det tyske Folks økonomiske Stilling ikke blot er meningsløs, men ogsaa forvirrer og lammer Offentligheden . . . . Det synes at skulle være vor folkepsykologiske Skæbne, at vi for hver enkelt Side af en Sag skal have en særlig Forening, og at de mange Foreningers Samvirke ikke bliver en Opsummering af Energi til Opnaelse af det fælles Maal, men et betydeligt Spild af Kræfter. Det har vist sig, at der ofte paa Grund af Vanskeligheden ved at afgrænse Arbejdet som Følge af Organisationernes Mangfoldighed skabes Rivninger og Hæmninger, der tærer paa de til det daglige Arbejde højst nødvendige Kræfter.“

Omkring Midten af 20'erne tog „*Deutscher Schutzbund*“ Initiativet til en Ensretning af det saakaldte „*Deutschtums*“-Arbejde. Det, man i første Linie vilde søge at naa frem til, var Enighed om Maalet. I Overvejelserne, der fandt Sted paa en Række store Konferencer i Aarene fra 1926 til 1928, deltog Repræsentanter for de fleste *Ministerier* i Berlin, de fleste *Enkeltstater*, den *østrigske* Regering, de store tyske og østrigske Partier (det socialdemokratiske og kommunistiske Parti undtaget), de store nationale Foreninger i Tyskland og Østrig samt for Mindretallene i de afstaaede Omraader. Skønt Udlandstyskernes Kaar var overordentlig forskellige, og Ensretningen derfor frembød store Vanskeligheder, lykkedes det efter indgaaende Undersøgelser og grundige Overvejelser at faa etableret den efterstræbte Enhedsfront. Paa et afsluttende Møde i Berlin i 1928 udformedes et *Fællesprogram*, som blev enstemmig ved-

taget. Af Hensyn til dette Programs store Betydning for Forstaaelsen af den tyske Politik fra 1920'erne gengives i det følgende et forkortet Uddrag af Beretningen om den afsluttende Konference:

„Faren for et tysk Frafald blandt de mange Tyskere, der lever under fremmed Herredømme, er i Dag større end nogensinde. Den naturlige Assimilation med den herskende Stats Folk, der i sig selv frembyder Fare, fremmes overalt af Herskerstaten, ofte endog med voldelige Midler.

Det tyske nationale Arbejde har hidtil i det væsentlige indskrænket sig til at „holde Stillingen“, men et defensivt Arbejde af denne Art er dømt til stadig Tilbagegang, særlig da den økonomiske Støtte, der i de kommende Aar kan afses dertil, formindskes. Nøjes man med et defensivt Arbejde, vil Tyskheden før eller senere blive opsuget af de ikke-tyske Herskerfolk.

Fra nu af maa Plejen af den nationale Egenart tilpasses under Hensyntagen til den storpolitiske Sammenhæng. Den nationale Kamp maa først og fremmest føres om Retsgrundlaget og gaa fra Forsvar over til Angreb. *Arbejdet for Tyskheden maa indarbejdes i den store Kamp om en Nyordning af Europa, som beskæftiger Offentligheden i alle Lande.*

Efter Drøftelse og Anerkendelse af disse Retningslinier enedes Konferencen om

- 1) en *europæisk* politisk-økonomisk Maalsætning, og
- 2) en *tysk* Maalsætning, af hvilke kun den europæiske Maalsætning er egnet til Offentliggørelse, medens den tyske Maalsætning tjener som en fortrolig Rettesnor for Arbejdet blandt Tyskerne.

Resultatet af Drøftelserne kan kortelig angives saaledes:

Den tyske Politik baade paa statsligt, økonomisk og kulturpolitisk Omraade bør ensrettes og samlet iværksætte et almindeligt Propagandaarbejde for en europæisk Nyordning. Den „*europæiske Maalsætning*“ gaar ud paa, at ligesom Individets Menneskerettigheder blev aner-

kendt i det 18. Aarhundrede, skal det 20. Aarhundrede bringe Anerkendelse af „Folkerettigheder“ for enhver „Folkepersonlighed“. Ethvert Folk bør have Retten til at opretholde sin nationale Stilling og til at udvikle sig frit. Konsekvensen heraf er:

- I. For ethvert Folk, bosat i sluttet Bosættelsesomraade: *Retten til en egen Stat*. Det er ikke altid let objektivt at afgøre, hvor der findes en saadan sluttet Folkegruppe, der har Ret til en egen Stat. Som Middel til at afgøre det kan man benytte Folkeafstemninger, dog kun, naar de fuldbyrdes under retfærdige Betingelser. Ellers maa man søge en Løsning „ad andre Veje“. Grundlaget for, hvorvidt en adskilt Folkegruppe skal sammenslutes med Moderfolkets Stat, afhænger dels af Talforholdet, dels af dens Bosættelsesforhold og af dens hele historiske og kulturelle Betydning for Moderstaten. (Betænkningen lægger ikke Skjul paa, at alle Betingelser er til Stede for en Sammenslutning mellem Østrig og Tyskland, og stiller bestandigt dette Spørgsmaal i Forgrunden. For andre tyske Folkegrupperes Vedkommende bevares Tavshed. Grænseændringer afvises ikke; der siges alene, at saadanne vanskeligt kan gennemføres uden farlige Konflikter).
- II. For de Folkegrupper, der lever i fremmede Stater: *Retten til Bevarelse og Udvikling af den nationale Stilling i enhver Henseende*. Denne Ret bør fæstnes i Forfatningsbestemmelser, der ikke kan ændres gennem Flertalsbeslutninger. Disse Rettigheder bør have Karakteren af en *national Selvforvaltning* („Kulturautonomi“).

Dette er det almindelige Grundlag.

Ud fra disse Udgangspunkter formuleres derefter de *tyske Maal*, der — som nævnt — skal hemmeligholdes.

Først og fremmest gælder det om at sikre den

tyske Stat den Førerrolle i Europa, der naturligt tilkommer den i Kraft af dens Størrelse og Betydning. Dette sker ved, at det tyske Rige som Moderland vinder den størst mulige Styrke, indenrigspolitisk ved Samlingsbestræbelser mellem de tyske politiske Partier, udenrigspolitisk ved Samlingsbestræbelser mellem Tyskerne i Tyskland og de udlandstyske Folkegrupper.

Forsaauidt disse udlandstyske Folkegrupper har en statslig Organisation (Østrig), gælder det om, at deres Forhold lovgivningsmæssigt og økonomisk tillempe efter Tilstandene i Tyskland. Hos de baltiske Folk bør man støtte og propagandere for den Opfattelse, at deres Selvstændighed overfor de russiske Expansionsbestræbelser alene sikres ved Tysklands Interesse i deres Selvstændighed. De smaa og mellemstore syd- og østeuropæiske Folkeslag skal knyttes til Tyskland ved en Forbundspolitik. Til Afslutningen af Handelstraktater bør der knyttes politiske Betingelser, f. Eks. for Litauens Vedkommende en loyal Gennemførelse af Memel-Traktaten, for Polens Vedkommende, at en Løsning af Korridor- og Danzig-Problemerne ikke besværliggøres. Med andre Ord: Alle Bestræbelser bør fremmes, der tilstræber en *snæver økonomisk og politisk Sammenslutning mellem alle mellemeuropæiske Stater i hele det tyske Bosættelsesomraade fra Nord- og Østersøen til Adriater- og Sortehavet*). Der tales i denne Forbindelse ikke om direkte statslig Sammenslutning. Man gør sig dog sine egne Tanker, naar det derefter siges om den økonomiske Sammenslutning, at man vel ikke foreløbig kan gennemføre en Toldunion og derfor maa nøjes med at agitere for „en mellemeuropæisk Naboretsklausul“, paa lignende Maade som der agiteres for et baltisk, skandinavisk, panamerikansk og al-britisk Fællesskab — i Modsætning til den nugældende Mestbegunstigelsesret). Som praktiske Midler hertil anbefales:

- a. *Tyskland* bør principielt ved Forhandlinger med alle Stater i den blandede Folkezone tillige *varetag*e disse Staters *af tysk Afstamning værende Borgeres Interesser* og herved forinden *indhente Erklæringer fra deres økonomiske Organisationer*.
- b. Der bør gives de tyske Erhverv i de grænse- og udlandstyske Omraader *Bestillinger fra tyske Stater paa særlig gunstige Vilkaar* for at udligne Grænsebeligheden og dens Farer, og for at tyske Arbejdere kan blive beskæftigede.
- c. Principielt skal *enhver Mulighed for Erhvervelse af Industri- og Landbesiddelser* saavel i grænsetyske Omraader som ogsaa der, hvor tyske Folkegrupper i *Udlandet* driver Erhverv af denne Art, *benyttes af det tyske Rige*.
- d. Til grænse- og *udlandstysk Økonomi* skal der ydes *Handels- og Varekredit* fra det tyske Rige paa moderate Betingelser. Dette skal ogsaa ske til det herskende Folk, hvis ikke de almindelige politiske Grundsætninger taler derimod og først efter, at det udlandstyske Kreditbehov er dækket.
- e. Der skal ydes den grænse- og *udlandstyske Landbostand Realkredit og Bosættelseskredit til moderate Rentesatser*.
- f. Firmaer i det tyske Rige bør som *Repræsentanter* i *Udlandet* alene anvende *Folk af tysk Nationalitet*. Hvis der udenfor Tyskland findes tyske Banker og tyske Virksomheder, bør disse altid foretrækkes.
- g. Virkningerne af *Trafikmidlerne, Jernbaner, Kanaler, Automobilveje, Skibsfart og Luftforbindelserne* skal *prøves og afvejes ud fra nationalpolitiske Synspunkter*. Ved *Tarifpolitikken* skal *tages Hensyn til grænse- og udlandstyske Interesser*.
- h. Kulturarbejdet maa ikke indskrænkes til Pleje af *Tyskheden* i ikke-tyske Stater i bevarende og

caritativ Forstand. Der skal ogsaa paa dette Omraade *gaas angrebsvis til Værks*. De udlandstyske Folkegrupper skal knytte de afbrudte Forbindelser, ikke blot med Moderfolket, men ogsaa indbyrdes og med Stater og Folk i Syd- og Øst-europa. Der maa endvidere ydes et virkeligt aandeligt Arbejde til Styrkelse af den tyske Kulturs Tiltrækningskraft paa Aandslivet i de med den i Skæbnefællesskab levende Folk. De udlandstyske Grupper maa, i Samarbejde med Moderfolkets Videnskab, yde tysk videnskabeligt Arbejde, fremfor alt geografisk, geopolitisk og historisk, ligesom Moderfolket skal stille Videnskabsmænd til Raadighed til Demonstration af tysk Videnskabs Værd. Fortrinsvis ud fra disse Synspunkter skal ogsaa Understøttelsen eller Udbygningen af tyske Kulturindretninger i ikke-tyske Stater foregaa, det være sig til Betjening af udlandstyske eller af ikke-tyske Udlandinge. Udlandstyskere og udenlandske Studenter (og Docenter) skal planmæssigt inddrages til tyske Lærestalter og der betragtes som velsete Gæster.

Der bør tilstræbes et metodisk Samarbejde til Udveksling mellem de tyske Folkegrupper af aandelige Værdier gennem Foredrag, Tidsskrifter og Aviser.

Metoderne for det tyske folkelige Arbejde, særlig den kulturelle Vekselvirkning mellem Tyskerne i Europa, kan ikke overalt være de samme.

En Hovedgruppe omfatter de grænse- og udlandstyske Omraader, der fra gammel Tid staar fast i den tyske Kulturudvikling (*afstaaede Grænsetyskere*, den baltiske og saksisk-siebenbürgiske Tyskhed). Her kan anvendes de samme Metoder som for Kulturarbejdet i Tyskland.

Den anden Hovedgruppe udgør de udlandstyske Omraader, der før Verdenskrigen ikke stod til-

nærmelsesvis saa fast indenfor det fællestyske Følelses- og Kulturliv som den førstnævnte Hovedgruppe. Dels er det Omraader af primitiv social Struktur, som overhovedet savner en bred social Overbygning eller har mistet den ved Affolkning (Kolonister), dels Omraader, der vel har mere kompliceret social Struktur med et Over- og Mellemlag, men som allerede var stærkt afgermaniserede og viste Sympati for det herskende Folk (Zipserne i Ungarn) eller for andre Folk (Fabrikant-Overklassen i Kongres-Polen). Her er forberedende Arbejder nødvendige, da en Opbygning paa fællestysk Folke- og Kulturbevidsthed er umulig. Denne er forsvunden og skal først genskabes gennem Ungdommens Opdragelse.

Med Henvisninger til en fællestysk Forpligtelse og med almindelige tyske Metoder skal der ventes, indtil Ungdommen selv begærer det ud fra sin vakte Folkebevidsthed“.

Fra hele denne Sags Behandling kan citeres en Udtalelse om, at Gennemførelsen af denne Politik vil virke sprængende paa Nabostaterne, men denne Virkning skal man ikke fortryde, da den vil bane Vejen for den tyske Ekspansion.

Som det fremgaar, spiller Øst- og Mellemeuropa en dominerende Rolle. Det tyske Mindretal i Elsass-Lothringen har saaledes ikke været repræsenteret ved Konferencerne, rimeligvis fordi Tyskland ved Locarno-Traktaten formentlig definitivt havde opgivet Grænserevisionskravet her. Stresemann var dengang tysk Udenrigsminister, og man har ikke overfor Frankrig ovovet hverken at tilkalde elsass-lothringiske Repræsentanter eller at iscenesætte et „Deutschtums“-Arbejde i Elsass-Lothringen.

Man lægger ogsaa Mærke til, at der efter Deltagerfortegnelsen ikke har været Repræsentanter til Stede for det tyske Mindretal i de sønderjydske Landsdele. Det vil dog være for sangvinsk deraf at slutte, at det folkepolitiske „Deutschtums“-Arbejde ikke ogsaa skulde udstrækkes til de sønderjydske

Landsdele. Det skyldes formentlig kun en Tilfældighed, at Nordslesvig ikke var repræsenteret. Det under Konferencerne tilvejebragte Program er i hvert Fald blevet fulgt, ogsaa ved Nordgrænsen.

I min tidligere Betænkning vedrørende Politiajudanturens Opgave som Oplysningscentral har jeg i Enkeltheder gjort Rede for det tyske Arbejde i Nordslesvig. Da jeg skrev og indsendte nævnte Betænkning, havde jeg ikke fuldstændigt Kendskab til den almindelige ideologiske Baggrund for de tyske Bestræbelser, som jeg nu sidder inde med, og som jeg ovenfor har skildret. Jeg skal ikke her gentage Indholdet af min nævnte Memoire. Enhver, der læser de to Betænkninger, vil have let ved at drage Forbindelseslinierne og forstaa, i hvilken Grad de enkelte tyske Foranstaltninger i Nordslesvig er Led i et fast sammenhængende og konsekvent udformet System. Med intuitiv Evne saa da ogsaa H. P. Hanssen, hvad der var den tyske Politik's egentlige Maal. Det i denne Redegørelse fremlagte Materiale har han ikke kendt, alligevel har han klart set, at vi staar overfor et stort anlagt Angreb — der er Led i et almindeligt europæisk-tysk Program — der for Nordslesvigs Vedkommende har til Formaal at forberede Jordbunden for den Grænserevision, som man vil stille Krav om, naar det belejlige Øjeblik kommer.

Nationalsocialismens Magtovertagelse har ikke bragt nogen Forandring heri. Nationalsocialismen har ikke — hvad angaar Arbejdet for Tyskhedens Fremme udenfor den tyske Rigsgrænse — ydet nogen ny ideologisk Indsats. Efter hvad der er fremkommet i Pressen og andetsteds angaaende Nationalsocialismens Stilling til Udlandstyskhedens Problem, maa man gaa ud fra, at Retningslinierne fra 1928 stadig i dette Spørgsmaal danner Grundlaget for tysk Politik. Kun Terminologien er bleven ændret noget. Til Gengæld er Kraftindsatsen blevet stærkt forøget, og den organisatoriske Ensretning fuldt gennemført, som vi har iagttaget den umiddelbart Syd for Grænsen ved Samling af det saakaldte „Deutschtum“-Arbejde i den gam-

le „Verein für das Deutschtum im Auslande“, hvis Navn i Sommeren 1933 ændredes til „Volksbund für das Deutschtum im Auslande“ (V.D.A.). Det er først under Nationalsocialismen, at den totale Kamp, som programmæssigt var udformet i 1928, kommer til fuld Gennemførelse. I Dag kan man for Alvor sige, at Tyskerne i deres Bestræbelser lader haant om de statslige Grænser. Nu er det de tyske Myndigheder, der dikterer, hvorledes Mindretallet hos os skal optræde. Det er den totale Kamps Princip, vi paa dette Omraade staar overfor — i Modsætning til Ikke-Interventionsprincippet i Tiden før Krigen.

Mindretalsproblemet har i Aarene efter Verdenskrigen i høj Grad interesseret og beskæftiget Europas Folk og Statsmænd. I den første Tid efter at de nye Grænser var draget, førte Tyskland an i den ivrige Drøftelse af Problemet med stærk Fremhævelse af Mindretallenes *Rettigheder*, ganske naturligt fordi det nu i saa høj Grad drejede sig om tyske Mindretal, som man frygtede for, skulde blive opslugt eller, som i Italien og Polen, udsat for Vold. Der var selvfølgelig for Tyskland ingen Anledning til særlig at henpege paa, at Mindretallene, men ogsaa de Stater, der støttede dem, skyldte Herbergstaten Loyalitet. Forpligtelsessiden af Mindretalsproblemet spillede under de første Aars Drøftelser i det hele ingen større Rolle. Man gik formentlig ud fra, at den ikke kunde rumme Spørgsmaal af større Rækkevidde.

Efterhaanden som det har vist sig, hvor samfundsopløsende de Mindretalsmetoder, som praktiseres fra tysk Side, er for Herbergstaterne, synes der dog at være sket en Ændring i manges Indstilling overfor Mindretalsspørgsmaalet. Dette er Tilfældet ikke blot i de af den tyske Mindretalspolitik umiddelbart berørte Lande, det gælder ogsaa ledende Statsmænd og Politikere i andre Lande, som ser en Fare for Freden i det Konfliktstof, den tyske Politik skaber. Man erkender selvfølgelig fremdeles, at Mindretallene har *Rettigheder*, som ikke maa trædes for nær, men har nu faaet Øjnene op for, at

Mindretallene ogsaa har Pligter, derunder i første Linie Pligten til ikke blot formel, men reel Loyalitet overfor Herbergstaten. Som Reaktion imod en for stærk Mindretalshævdelse synes saaledes Statssuverænitetens Idé atter at træde noget stærkere frem i almindelig europæisk Indstilling overfor Mindretalsproblemet.

Den danske Indstilling overfor det Mindretalsproblem, vi har ved vor Sydgrænse, forekommer mig at være i nogen Maade præget af Tilstandene, som man kunde ønske, de skulde være, men som de i hvert Fald ikke er. Det turde være et Spørgsmaal, om ikke Grundlaget for vor Grænsepolitik kunde trænge til at blive taget op til Revision.

Aabenraa, den 30. Juni 1936.
